

Viite: VN/14348/2024

Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Kuuloliitto kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä lausuntopyynnöstä. Kuuloliitto on paikallisyhdistystensä ja niiden 14 200 henkilöjäsenen muodostama vammais- ja kansanterveysjärjestö.

Kuuloliitto ei kannata asiakasmaksuihin esitettäviä korotuksia. Se, että korotukset painottuvat erikoissairaanhoidon, jossa asiakkaiden tulojakauma on tasaisempi kuin perusterveydenhuollossa, ei helpota pienituloisen, erikoissairaanhoidon tarvitsevan kuulovammaisen asiakkaan tilannetta. Toisaalta myös kaikkiin perusterveydenhuollon maksuihin esitetään nyt merkittäviä korotuksia. Kuten esityksen perustelumuiotiossakin todetaan, sillä on vaikutusta myös hoitoon hakeutumiseen, mikä tulee lisäämään kustannuksia. Kaikkien terveydenhuollon asiakasmaksujen yhtäaikainen korottaminen yksittäisten korotusten ”kohtuullistamiseksi” on sinänsä looginen peruste, mutta esitetyt korotukset ovat siitä huolimatta niin suuria, että ne tulevat suurella todennäköisyydellä muodostumaan esteeksi palvelujen saamiselle ja niihin hakeutumiselle pienituloisimpien ja eniten palveluja tarvitsevien ihmisten kohdalla.

Suurin osa kuulovammaisista on ikääntyneitä, joille kertyy kuulonkuntoutuksen maksujen lisäksi monenlaista sosiaali- ja terveydenhuollon maksurasitetta. Kuulovammaisilla on myös sellaisia pakollisia sote-kuluja (esim. paristot, väliletkut), jotka eivät kuulu asiakasmaksulain ja sen maksukaton piiriin. Esitetyt korotukset kohdistuvat erityisesti heihin, jotka tarvitsevat kuulonkuntoutuksen palveluja säännöllisesti koko elämänsä ajan. Kuulonkuntoutuksen hoitopolku, erityisesti sisäkorvaistutetekuntoutuksessa, sisältää useita eri erikoissairaanhoidon käyntejä ja tutkimuksia. Erityisen haavoittuva ryhmä ovat kuulovammaiset, joilla on harvinaissairaus. Kuluja syntyy erityisen paljon, kun ihminen tarvitsee useamman terveydenhuollon erikoisalan palveluja.

Esityksen perustelumuiotioluonnoksessa väitetään, että käymättä jääneiden käyntien terveysongelmia pahentavista ja siten kustannuksia kasvattavista vaikutuksista ei olisi tutkimustietoa. Esimerkiksi hoitamattoman kuulonaleneman osalta tällaista tutkimustietoa kuitenkin on (esim. Reed et al. 2019). Terve Suomi -tutkimuksen (2023) mukaan kuulon ja näön ongelmat heikentävät merkittävästi toimintakykyä ja elämänlaatua. Hoitamaton kuulonalenema tulee siis yhteiskunnalle kalliimmaksi kuin kuulonkuntoutukseen panostaminen. Siksi Kuuloliitto esittää, että oikea-aikaisen hoitoon hakeutumisen, terveysongelmien pahenemisen ennaltaehkäisyn ja siten kustannusten kasvun hillinnän näkökulmasta asiakasmaksuja tulisi päinvastoin alentaa. Aivan vähintään ne tulisi pitää kuluneen vuoden tasolla, joka sisältää jo kertaalleen päätetyt korotukset.

Muistioluonnoksessa tunnistetaan, että esitetyt korotukset voivat johtaa toimeentulotuen tarpeeseen ja maksujen ulosottoihin, jotka lisäävät julkisen talouden kustannuksia. Vastaukseksi tähän tarjotaan sitä, että hyvinvointialueita kannustetaan alentamaan tai jättämään perimättä myös terveydenhuollon tasasuuruksia maksuja, jos maksun periminen uhkaa vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Kun hallitus samanaikaisesti tosiasiallisesti ohjaa

8.8.2024

hyvinvointialueita perimään asiakasmaksut enimmäismääräisinä leikkaamalla vastaavasti niiden rahoitusta, pidämme varsin erikoisena tämän vapaaehtoisen käytännön korostamista ja kyseisen hallituksen esityksen sivuuttamista perustelumuioluonnoksessa. Samoin pidämme epäuskottavana, että hyvinvointialueet tätä vapaaehtoista perimättä jättämistä tai alentamista sen vuoksi toteuttaisivat. Siksi Kuuloliitto esittää, että asiasta tulee säätää hyvinvointialueita velvoittavasti. Lisäksi terveydenhuollon eri maksukatot palveluissa, lääkkeissä ja matkoissa tulee yhdistää yhdeksi maksukatoksi ja maksukatton täyttymisen seuranta tulee siirtää asiakkaalta hyvinvointialueelle.

Muistioluonnoksessa kerrotaan, että pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti osana sosiaali- ja terveysministeriön asettamaa Hyvän työn ohjelmaa edistetään ammattihenkilöstön mahdollisuuksia kohdentaa työaika asiakastyöhön ja vähennetään ammattihenkilöstöltä vaadittavan kirjallisen työn, kuten säädösperäisten lausuntojen ja erilaisten todistusten, määrää. Lisäksi näistä perittäviä maksuja tullaan tarkastelemaan. Kuuloliitto kannattaa hallituksen tavoitetta vähentää erinäisten todistusten ja lausuntojen määrää. Tällä hetkellä Suomessa vaaditaan epätarkoituksenmukaisesti lääkärinlausuntoja sellaisiin hakemuksiin, joissa sille ei ole tosiasiallista perustetta tai tarvetta: esim. vamma tai sairaus on pysyvä ja sama etuus tai palvelu on sen perusteella myönnetty kyseiselle henkilölle jo aiemmin. Nykytilanne kuormittaa niin asiakkaita, kuin terveydenhuoltoa aivan turhaan. Lääkärintodistusten määrää on karsittava yhtä aikaa niihin suunnattavien asiakasmaksujen korotusten kanssa.

Muistioluonnoksessa todetaan, että korotukset kohdentuisivat enemmän vammaistuen saajiin kuin muihin kansalaisiin. Siitä huolimatta esityksestä ei ole tehty vammaisvaikutusten arviointia, kuten ei myöskään yhteisvaikutusten arviointia muihin samanaikaisiin ja jo toteutettuihin lakihankkeisiin, joilla on merkittäviä vaikutuksia vammaisten henkilöiden elämään. Vammaisten henkilöiden joukossa on enemmän pienituloisia ja paljon palveluja käyttäviä henkilöitä eli he ovat jo valmiiksi heikommassa asemassa, eivätkä voi samalla tavalla sopeuttaa omaa talouttaan vastatakseen heihin kohdistuviin leikkauksiin. Jälleen kerran muistutamme, että Suomi on ratifioinut YK:n vammaissopimuksen ja näin ollen se on Suomea velvoittavaa lainsäädäntöä. Vammaissopimuksessa säädetään mm. maksuttomista ja kohtuuhintaisista terveydenhuoltopalveluista sekä riittävästä elintasosta.

Sanna Kaijanen
toiminnanjohtaja
Kuuloliitto ry

Lisätietoja: asiantuntija Anniina Horto, anniina.horto@kuuloliitto.fi, p. 044 752 5561

Reed at al. 2019: <https://jamanetwork.com/journals/jamaotolaryngology/article-abstract/2714049>